NN 7/2019 (22.1.2019.), Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Latinski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

143

Na temelju članka 27. stavka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (»Narodne novine«, broj: 87/08, 86/09, 92/10, 105/10 – ispravak, 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 7/17 i 68/18) ministrica znanosti i obrazovanja donosi

ODLUKU

O DONOŠENJU KURIKULUMA ZA NASTAVNI PREDMET LATINSKI JEZIK ZA OSNOVNE ŠKOLE I GIMNAZIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

I.

Ovom Odlukom donosi se kurikulum za nastavni predmet Latinski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj.

II.

Sastavni dio ove Odluke je kurikulum nastavnog predmeta Latinski jezik.

III.

Početkom primjene ove Odluke stavlja se izvan snage:

– Nastavni plan i program za osnovnu školu koji se odnosi na predmet Latinski jezik objavljen u »Narodnim novinama«, broj: 102/06,

– Nastavni plan i program za stjecanje školske spreme u programima jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije koji se odnosi na predmet Latinski jezik, a donesen je Odlukom o zajedničkom i izbornom dijelu programa za stjecanje srednje školske spreme u programima opće, jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije, klasa: 602-03/94-01-109, urbroj: 532-02-2/1-94-01, Zagreb, 2. ožujka 1994. (Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, 1994.),

– Nastavni plan i program prirodoslovne gimnazije koji se odnosi na predmet Latinski jezik, a koji je donesen Odlukom o nastavnom planu i programu prirodoslovne gimnazije, klasa: UP/I-602-03/03-01/0115, urbroj: 532-02-02-01/2-03-2 od 2. prosinca 2003. godine.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se za učenike 5. razreda osnovne škole i 1. razreda gimnazije od školske godine 2019./2020., za učenike 6. i 7. razreda osnovne škole, 2. i 3. razreda gimnazije od školske godine 2020./2021., a za učenike 8. razreda osnovne škole i za učenike 4. razreda gimnazije od školske godine 2021./2022.

Klasa: 602-01/19-01/00026
Urbroj: 533-06-19-0006
Zagreb, 14. siječnja 2019.

Ministrica
prof. dr. sc. Blaženka Divjak, v. r.

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA LATINSKI JEZIK ZA OSNOVNE ŠKOLE I GIMNAZIJE

A. SVRHA I OPIS NASTAVNOGA PREDMETA LATINSKI JEZIK

Klasični su jezici riječ kroz vjekove. Oni posreduju ukupnost ljudskoga iskustva i duha drevnih civilizacija koje leže u temeljima hrvatske, europske i svjetske kulture. Učeći ih, osoba stječe uvid u unutarnju strukturu niza jezičnih, kulturnih, civilizacijskih i humanih fenomena. Stoga oni pozivaju na putovanje kroz povijest čovjekove težnje za učenjem i spoznajom.

Učenik tako, sve se više udaljujući u prošlost, dobiva više alata za razumijevanje sadašnjosti i oblikovanje budućnosti. Oplemenjujući se čitanjem klasika, on razumijeva kulturnu raznolikost kao zajedničku baštinu ljudskoga iskustva.

Uloga je latinskoga jezika u oblikovanju cjelovitoga obrazovanja nezamjenjiva. Osim što su njime pisani temeljni klasici antičke književnosti, latinski je kao službeni jezik golema i moćna carstva postao prvi svjetski jezik čijim se pismom i danas služi niz modernih nacija. Ta ga je pozicija dulje od tisućljeća činila jezikom na kojemu se diljem svijeta oblikovala i izražavala znanost, umjetnost, filozofija i teologija. U Hrvatskoj to poprima posebno značenje zbog činjenice da je latinski bio službeni jezik sve do polovice 19. stoljeća.

Mnoštvo je latinskih tekstova koji mogu poslužiti kao polazište za njegovo učenje; izvor je gotovo neiscrpan. Učenik tako, ne izlazeći iz medija latinskoga jezika, može proputovati vremenski raspon od 5. st. pr. Kr. do 21. st., prijeći prostor od Škotske do ukrajinskih stepa i od bavarskih šuma do Sahare, on može čitati, razmišljati i spoznavati svako područje o kojemu je čovjek promišljao među policama aleksandrijske knjižnice za vrijeme Ptolemeja ili u Hrvatskome saboru u doba Ivana Kukuljevića. Upravo komunikacija s tekstom i – posredstvom teksta – s autorom usavršava u učenika analizu i sintezu, izaziva kritičko mišljenje, potiče maštu i istraživanje, velikim idejama oblikuje intelektualnu širinu i prodornost.

Jednako je tako neiscrpan i interdisciplinarni potencijal latinskoga jezika kao nastavnoga predmeta. Osobito se može ostvariti u odnosu prema hrvatskome jeziku otkrivanjem golemoga dijela hrvatske književnosti napisane na latinskome. Također se može ostvarivati i u suradnji s prirodnim ili društveno-humanističkim predmetima. Jednaki se potencijal može ostvariti i projektnom nastavom u učionici i izvan nje te suradnjom s drugim obrazovnim i kulturnim ustanovama.

Za učenike u Republici Hrvatskoj dodir s golemom pisanom baštinom latinskoga jezika, a osobito s veličanstvenim materijalnim spomenicima rimske antike, od pulskoga amfiteatra do Dioklecijanove palače u Splitu, otvara i spoznajni put prema širem shvaćanju vlastitoga identiteta. Tako latinski jezik, koji je s grčkim duboko ukorijenjen u mediteranski civilizacijski krug, postaje gradivni element samospoznaje, naša polazišna i razlikovna točka u regionalnome, nacionalnome, europskome i globalnome kontekstu.

Slika 1.: Mjesto Latinskoga jezika u cjelokupnome kurikulumu

Pokrata nastavnoga predmeta Latinski jezik je LJ uz koju se dodaje OŠ, ako se govori o odgojno-obrazovnim ishodima u osnovnoj školi, odnosno SŠ, ako se govori o odgojno-obrazovnim ishodima u srednjoj školi.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA NASTAVNOGA PREDMETA LATINSKI JEZIK

Temeljni je cilj učenja latinskoga jezika razumijevanje teksta koji je mjesto susreta jezičnih zakonitosti i civilizacijskih sadržaja. Da bi ga ostvario, učenik će:

1. razvijati sposobnost razumijevanja i prevođenja teksta, čime će razvijati sposobnost analize i sinteze

2. ovladavati jezičnom strukturom latinskoga jezika uz sposobnost prepoznavanja i povezivanja gramatičkih kategorija u hrvatskome jeziku i u stranim jezicima, a stjecanjem tih znanja razvijat će i sposobnost uočavanja i razumijevanja koncepta reda i analogije te međuovisnosti i varijabilnosti

3. usvajati vokabular i ovladavati leksičkim kompetencijama uz razumijevanje riječi latinskoga podrijetla i njihove primjene, čime će razvijati sposobnost integracije odnosa sličnoga, različitoga i zajedničkoga

4. uočavati korelaciju između književnosti, civilizacije i kulture te međuovisnost društveno-političkoga okruženja i kulturne produkcije, a upoznavanjem vrijednosti grčkoga naslijeđa na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini stjecat će sposobnost vrednovanja antičke baštine, čime će razvijati alate za kritičko sagledavanje kulturoloških fenomena i stvaranje kulturno-civilizacijskoga identiteta

5. stjecati sposobnost razumijevanja sadašnjosti i oblikovanja budućnosti dijakronijskom komunikacijom, odnosno čitanjem tekstova i njihovih poruka unutar i izvan vremena u kojemu su pisani, čime će naučiti uočavati sličnosti i razlike u ljudskome djelovanju kroz vrijeme te trajnost ljudskih iskustava.

Tablični prikaz ciljeva u nastavnome predmetu Latinski jezik

Učenje latinskoga jezika ostvaruje se postizanjem triju ciljeva na tekstualnoj razini, a iz svakoga od njih proizlazi njegova kontekstualnost.

<table>
<tr><td>1.</td><td colspan="2">tekstualni</td><td colspan="2">kontekstualni</td></tr>
<tr><td rowspan="2"></td><td rowspan="2">RAZUMIJEVANJE TEKSTA</td><td>RAZUMIJEVANJE MORFOLOŠKE STRUKTURE
• Ovladavanje morfološkim kategorijama u latinskome jeziku.
• Prepoznavanje tih kategorija u hrvatskome jeziku i u stranim jezicima.</td><td>UOČAVANJE KONCEPTA REDA I RAZUMIJEVANJE ANALOGIJE I ANALIZE.</td><td rowspan="2">ANALIZA KONTEKSTA I OČITAVANJE IDEJA.</td></tr>
<tr><td>RAZUMIJEVANJE SINTAKTIČKE STRUKTURE
• Shvaćanje sintaktičkih kategorija i njihovo prepoznavanje na razini rečenice i teksta u latinskome jeziku.
• Uočavanje sličnosti i razlika sintaktičke strukture latinskoga jezika s hrvatskim jezikom i stranim jezicima.</td><td>UOČAVANJE STRUKTURE MEĐUOVISNOSTI, VARIJABILNOSTI I SINTEZE.</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>USVAJANJE VOKABULARA
• Ovladavanje leksičkim kompetencijama.
• Razumijevanje etimologije riječi latinskoga podrijetla i njihova primjena.</td><td>INTEGRACIJA ODNOSA SLIČNOGA, RAZLIČITOGA I ZAJEDNIČKOGA.</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">2.</td><td rowspan="2">RAZUMIJEVANJE KORELACIJE KNJIŽEVNOST/CIVILIZACIJA/KULTURA</td><td>UOČAVANJE MEĐUOVISNOSTI DRUŠTVENO-
– POLITIČKOGA OKRUŽENJA I KULTURNE PRODUKCIJE
• Razumijevanje osnovnih obilježja rimske kulture i civilizacije te njihova utjecaja na daljnji razvoj civilizacije.</td><td>RAZVOJ ALATA ZA KRITIČKO SAGLEDAVANJE KULTUROLOŠKIH FENOMENA.</td><td rowspan="2">USPOSTAVA ODNOSA IDEJA/ČOVJEK/
DJELOVANJE.</td></tr>
<tr><td>VREDNOVANJE ANTIČKE BAŠTINE
• Upoznavanje s vrijednostima rimskoga naslijeđa na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini.</td><td>STVARANJE KULTURNO-
– CIVILIZACIJSKOGA IDENTITETA.</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>DIJAKRONIJSKA KOMUNIKACIJA</td><td>RAZUMIJEVANJE I UOČAVANJE SLIČNOSTI I RAZLIKA U LJUDSKOME DJELOVANJU KROZ VRIJEME
• Razumijevanje čitanih tekstova i poruka njihovih autora unutar i izvan vremena u kojemu su pisani.</td><td>RAZUMIJEVANJE SADAŠNJOSTI I OBLIKOVANJE BUDUĆNOSTI.</td><td>UOČAVANJE TRAJNOSTI LJUDSKOGA ISKUSTVA.</td></tr>
</table>

C. STRUKTURA – DOMENE PREDMETNOGA KURIKULUMA NASTAVNOGA PREDMETA LATINSKI JEZIK

Opis domena

1. JEZIČNA PISMENOST

– Pravilno čitanje i pisanje.

– Vokabular – sustavno obogaćivanje fonda latinskih riječi, prepoznavanje latinskoga korijena u riječima hrvatskoga jezika i stranih jezika (etimologija).

– Gramatika – poznavanje osnova latinske fonologije, morfologije i sintakse.

2. ISKUSTVO TEKSTA I KOMUNIKACIJA

– Analiza rečenice i teksta – sposobnost analize rečenice i teksta pokazuje razumijevanje latinskoga jezika.

– Prijevod rečenice i teksta – sposobnost prijevoda rečenice i teksta pokazuje mogućnost izravne i neizravne komunikacije.

– Kontekstualizacija pročitanoga i razumijevanje poruke teksta.

3. CIVILIZACIJA I BAŠTINA

a) Građanin i društvo

– Upoznavanje podrijetla i elemenata građanstva, političkoga ustroja i oblika vladavine (kraljevstvo, republika, carstvo).

– Razumijevanje i problematiziranje današnjega društvenog i političkoga ustroja na nacionalnoj i globalnoj razini i njihovih korijena u rimskome društvu.

– Razumijevanje i problematiziranje pojmova kao što su obitelj, religija, prava, odgovornost i sloboda, njihove interakcije i važnosti u svim životnim područjima.

b) Umjetnost, kultura i estetika

– Razumijevanje i problematiziranje utjecaja rimske umjetnosti, kulture i estetike na kasnija razdoblja interpretacijom tekstova i artefakata.

– Aktualiziranje antike u suvremenome svijetu.

– Razumijevanje i problematiziranje utjecaja ljepote, ideala harmonije, kreativnosti rimske književnosti i umjetnosti na razvoj kulturnih vrijednosti.

c) Identitet i baština

– Uočavanje i proučavanje rimskih tragova na tlu Hrvatske i Europe i njihova utjecaja na oblikovanje hrvatskoga i europskoga religijskoga, građanskoga i nacionalnoga identiteta (od Rima do danas).

Razrada domena

Učenje se latinskoga jezika temelji na trima okosnicama: razumijevanje teksta, razumijevanje odnosa teksta i kulture u kojoj je nastao te razumijevanje dijakronijskih mijena recepcije teksta, koje obuhvaćaju reinterpretaciju teksta i baštine u postklasičnome i suvremenome dobu. Te se okosnice isprepliću kroz tri domene učenja latinskoga jezika – Jezična pismenost, Iskustvo teksta i komunikacija te Civilizacija i baština – odnosno tri područja kojima se učenik kreće proučavajući, učeći i sve se više približavajući svojim konačnim ciljevima. Svaki će učenik na kraju putovanja s pomoću jezičnih križaljki, glasovnih zagonetaka, napola izgubljenih poruka drevnih pisaca, gradova, koji su nestajali i ponovno se pojavljivali, društvenih previranja, ljepote umjetničkih djela imati svoju sliku toga putovanja, drukčiju od slike svojih suputnika, a opet vrlo sličnu.

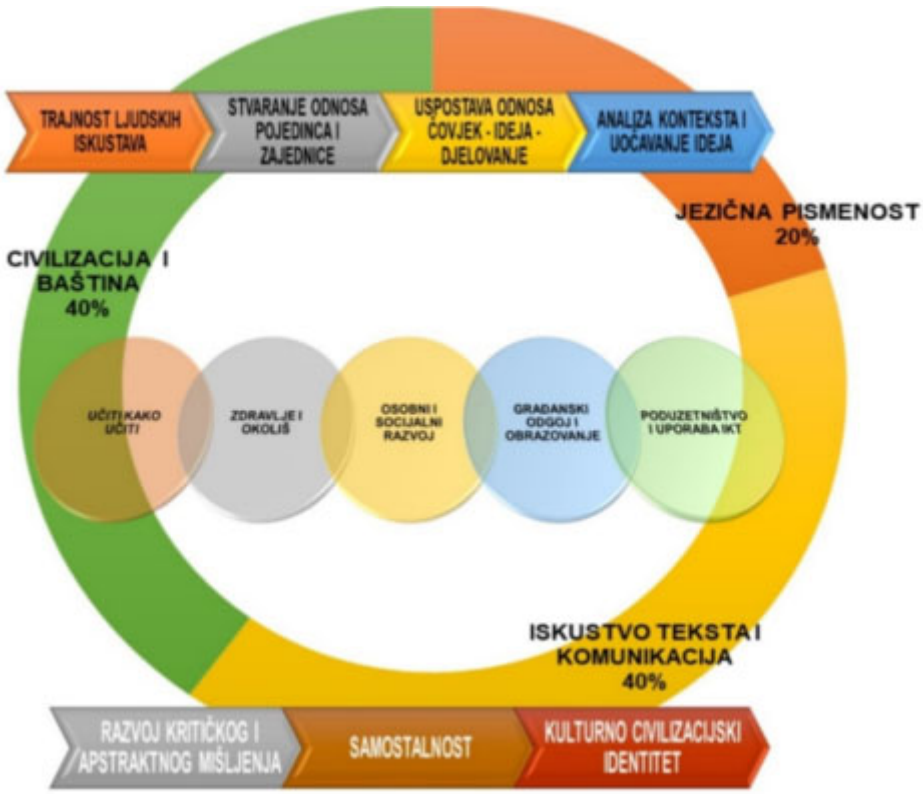
U domeni Jezična pismenost, nakon svladavanja pravilnoga čitanja i pisanja, učenik usvaja gramatičku strukturu latinskoga jezika – vrste glasova, deklinacije, komparacije, konjugacije i razne rečenične konstrukcije polako zauzimaju svoje mjesto i zajedno stvaraju logički red u umu mladoga čovjeka. Razne vrste riječi poprimaju razumljiv oblik, rečenice od jednostavnih postaju sve složenije, a fond poznatih riječi postaje sve bogatiji. Uz znanje raznih gramatičkih i leksičkih oblika učenik razvija vještinu uočavanja i tumačenja sličnosti, različitosti i zajedničkih elemenata latinskoga i hrvatskoga jezika te latinskoga i drugih jezika.

Domena Iskustvo teksta i komunikacija nadogradnja je prethodne domene. Učenik uči kako razumjeti i prevesti pročitani tekst. Analizom rečenice otkrit će njezinu unutarnju strukturu, shvatiti međusobnu povezanost riječi u rečenici i prepoznati poruku teksta. Učenik u ovoj domeni također uči da komunikacija nije samo razgovor između dvoje ili više ljudi, nego da se komunicirati može na mnogo razina – izravno i neizravno, doslovno i metaforički, riječima i znakovima, govoreći, čitajući, pišući, šuteći, u sadašnjemu trenutku, ali i otkrivajući poruke iz nekoga prošlog vremena.

Posljednja domena Civilizacija i baština na temelju izvornih tekstova uči razumijevanju i promišljanju o društvenim, religijskim, filozofskim i umjetničkim dosezima starih Rimljana te o njihovu utjecaju na razvoj kasnijih razdoblja sve do danas na području Hrvatske, Europe i šire. Misli i djela rimskoga građanina u velikoj su mjeri oblikovala svijet u kojemu danas živimo, ali i mnoge svjetove prije našega – srednji vijek, renesansno doba, razdoblja buđenja nacionalne svijesti u mnogih naroda. Ciceronov govor protiv Katiline, Ara pacis cara Augusta, Zakonik XII ploča, Dioklecijanova palača, Livijin kip iz Narone samo su mali fragment jedne velike civilizacije koju smo naslijedili, koju baštinimo i koju predajemo dalje naraštajima koji dolaze.

Slika 2.: Grafički prikaz nastavnoga predmeta Latinski jezik od 5. razreda osnovne škole do 2. razreda klasične gimnazije za nastavljače, zatim od 1. razreda klasične gimnazije do 3. razreda klasične gimnazije za početnike te u 1. i 2. razredu svih ostalih oblika (ostale gimnazije i strukovne škole)

Slika 3.: Grafički prikaz nastavnoga predmeta Latinski jezik od 3. razreda klasične gimnazije do 4. razreda klasične gimnazije za nastavljače, odnosno za 4. razred klasične gimnazije za početnike

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI, SADRŽAJI I RAZINE USVOJENOSTI PO RAZREDIMA I DOMENAMA

Na svim se razinama učenja primjereno dobi učenika razvijaju interes, pozitivan stav i samopouzdanje pri ovladavanju jezičnim djelatnostima i njihovim međudjelovanjem u različitim situacijama te sposobnosti promišljanja o pisanim i govorenim tekstovima radi razvijanja osobnih stavova, vrijednosti, identiteta i odgovornosti.

Učenici se postupno kroz domene Jezične pismenosti, Iskustva teksta i komunikacija te Civilizacija i baština upoznaju s različitim strategijama učenja i pristupima učenju te ih svrhovito primjenjuju. Domene se neprestano isprepliću i međusobno su blisko povezane. O težini tekstova (od jednostavnih rečenica i prilagođenoga teksta do izvornih tekstova u